

**TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

REDACTIE-ADRES: O. Kuijk, Brantwijk 76, Amstelveen

Opgericht 1 Januari 1881

**EEN VROUW STIERF  
BIJ 'N KWALZALVER****HARTZWAKTE:** Volstreckte rust. Géén trappenlopen!

Het is een medisch advies dat dui- zenden hartpatiënten kennen.

Het is dikwijls moeilijk om zich als aktief, hardwerkend mens om te scha- kelen tot de afgepaste rust die voor de hartpatiënt zo dwingend is voor- geschreven. Maar meestal went het nieuwe levenstempo snel.

Voor de kwakzalvers is het advies: „volstreckte rust” veel te „rationeel”. Een kwakzalver wil met listige kunst- grepen, met veel abacadabra en ge- heimzinnige handelingen de indruk wekken wonderen te verrichten.

Een vrouw in de buitenwijken van een onzer grote steden heeft het le- ven verloren, omdat zij de simpele raad van de arts in de wind sloeg en aan de wondergenezing van de kwakzalver voorkeur gaf.

De vrouw met het zwakke hart kreeg het dringende medische advies geen trappen meer te lopen. De bezorgde familie zorgde er zelfs voor, dat de vrouw haar woning op de zoveelste verdieping kon ruilen voor een be- nedenhuis in een nieuwe buitenwijk. Maar de vrouw kon moeilijk wennen aan het lagere levenstempo.

En zoals dat dan gaat, de naam van de kwakzalver, zich noemende psy-

cho-therapeut, viel in het gezelschap van de vrouw. Zij belde hem op. Kom maar naar mij, ik zal u onderzoeken.

„Maar u woont zo hoog. Moet ik alle trappen op klimmen, terwijl de dokter zegt dat ik het niet mag?”

„Loopt u maar gerust trappen,” zei de psycho-therapeut door de telefoon.

**DE VROUW VERLIET** haar be- nedenhuis. Zij nam de bus. Daarna stapte zij over op de tram. Bij het huis van de kwakzalver drukte zij op de bel. De deur ging open. Voor zich zag zij de steile, hoge trap. Hal- verwege de 60 treden begaf het hart zich. De vrouw stortte neer. Zij was dood.

De psycho-therapeut liet een dokter halen. Er was geen sprake van het onbevoegd uitoefenen van de genees- kunde. Immers, de kwakzalver had de vrouw zelfs niet onderzocht. Hij had haar alleen door de telefoon geadvi- seerd zijn hoge trap te beklimmen.

De (naar mag worden aangenomen vervroegde) dood van de hartpatiën- te is voor een groot deel te wijten aan het onverantwoordelijke gepraat over de wonderen van kwakzalvers. Wie een zieke naar een kwakzalver verwijst neemt een grote verantwoor- delijkheid op zich.

**GEEN STRAFBAAR FEIT****Paard en  
Paragnost****NIMMER ZIJN** de jury-leden van een onlangs gehouden fok- hengstenkeuring zo verbaasd ge- weest.

Daar werd opeens een vrij oud beestje ter keuring gebracht.

Ernstig fronsden de beoordelaars de wenkbrauwen. „Moest deze hengst op zo'n hoge leeftijd nog gekeurd worden?”

De eigenaar echter bleek zeer optimistisch. „Kijk maar,” sprak de bezitter, „ik heb een dokters- verklaring.”

Volkomen verbluft lazen de jury- leden:

*Hiermede verklaar ik, dat de hengst X reeds enige tijd onder mijn behandeling is met een uit- zonderlijk resultaat. Zoo dat gevoe- gelijk aangenomen kan worden dat hij binnen korten tijd als ge- heel genezen verklaart kan wor- den.*

De ondertekenaar was een para- gnost, die adverteert met „psy- choscopische diagnostiek”. Vol- gens zijn briefpapier houdt deze man spreekuren voor Heren, Kin- deren en Dames. Het is niet be- kend op welk spreekuur het paard is geweest.

Wellicht op vrijdagmiddag, wan- neer — volgens het briefpapier — de paragnost „experimenten met wetenschappelijke waarde” uitvoert. (Vraag: zijn de spreek- uren voor Heren, Kinderen en Dames dan niét van wetenschap- pelijke waarde?).

Wetenschappelijk of niet, de psy- choscopische diagnostiek bij de te keuren hengst heeft niet gewerkt. Het dier werd afgekeurd.

**GELD, geld, geld . . . . .****GELD IS NODIG** voor de kwakzalverijbestrijding. Geld voor het maandblad. Geld voor de knipseldienst. Geld voor een archief, voor correspondentie, voor het opsporen van gevallen van kwakzalverij, voor vergaderingen met autoriteiten . . . . .

Het geld dat u betaalt voor het lidmaatschap van onze vereniging wordt goed besteed. Wilt U de contributie storten op de gironummers 32237 en K 1672 (van de Amsterdamse gemeentegiro) ten name van de Pen- ningmeester van de Vereniging tegen de kwakzalverij?

De contributie bedraagt f 7,50 per jaar.

Studenten, verpleegsters, kraamverzorgsters, arts-, tandarts- en apothec- kersassistenten betalen f 2,50 per jaar.

# Prof. Tenhaeff als verzachtende omstandigheid?

*DE RAADSMAN van verdachte liet blijken dat hij prof. Tenhaeff te Utrecht — een deskundige op het terrein van de paranormale genezing — had geraadpleegd. Ook bracht hij een beschermend artikel van oud-minister In 't Veld ter tafel alsmede erkentelijkheidsbetuigingen van een arts, een doctor en een notaris.*

*(Nieuwe Leidsche Courant)*

## Zware verantwoordelijkheid

DEZE OPMERKELIJKE passage uit een rechtbankverslag, over de procedure tegen een Delftse handoplegger, die in Leiden terecht stond — hij werd wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst beboet met f 75.— — onderstreept opnieuw de grote verantwoordelijkheid, die prof. Tenhaeff draagt bij het doen van openbare getuigenissen ten aanzien van de paranormale geneeskunst.

### Miljoen overtredingen

De 72-jarige Delftenaar hield al 30 jaar lang in Leiden — recht tegenover het gerechtsgebouw — wekelijkse zittingen, waar handoplegging en bezwerende gebaren als geneesmethode werden gebruikt.

De verdachte raamde dat hij zo'n miljoen keer de wet op de uitoefening van de geneeskunst van 1865 had overtreden.....

Bovendien had hij trouw de 4 procent omzetbelasting betaald, die hij op grond van zijn onwettige praktijken toch blijkbaar aan het Rijk verschuldigd blijft.

ALS VERZACHTENDE omstandigheid voerde de raadsman aan, dat contact bestond met prof. Tenhaeff.

Steeds méér krijgt deze bijzonder hoogleraar in de parapsychologie aan de rijksuniversiteit te Utrecht in de volksmond de naam van de erkende specialist op het gebied van de paranormale geneeskunde. Wij geloven niet, dat prof. Tenhaeff er hard aan meewerkt deze — beslist onjuiste — indruk weg te werken.

Hoewel de heer Tenhaeff geen medicus is schrijft hij artikelenseries in veelgelezen damesbladen over de bovennatuurlijke geneeskunde als gold hij een hoogleraar in de medicijnen.

Blijkens een verslag in het Zeeuws Dagblad van 2 april noemde hij zich in Goes „hoofd van het bureau dat als doel heeft de praktijken der paranormale genezers op streng wetenschappelijke wijze te onderzoeken”.

De geregelde lezer van dit blad weet hoe onwaar deze suggestie is.

Prof. Tenhaeff heeft deel uitgemaakt van een commissie — zonder hiervan voorzitter of chef de bureau te zijn — die enige tijd een Amsterdamse magnetiseur als proefkonijn heeft onderzocht. Het onderzoek is echter in wetenschappelijke kring als onbruikbaar van de hand gewezen.

Zo bouwt prof. Tenhaeff duidelijk mee aan de mythevorming, dat hij een expert zou zijn op het gebied van de paranormale geneeskunde.

Het gevolg is, dat tal van louche handopleggertjes zich op de professor gaan beroepen. Velen hunner staan wel in correspondentie met de hooggeleerde.

### Geen bewijs

WIJ KUNNEN niet veel anders doen dan de rechters in dit land waarschuwen tegen een al te lichtvaardig geloof in de objectieve, wetenschappelijke behandeling van het vraagstuk der paranormale geneeskunde door prof. Tenhaeff. Wij achten hem zeer bevooroordeeld. Een brief of zelfs een tevredenheidsbetuiging van prof. Tenhaeff mag voor een rechter geen aanleiding zijn te geloven, dat hij een bovennatuurlijk genezer voor zich in de verdachtenbank heeft staan. Het wetenschappelijk bewijs van paranormale geneeskunde is nog nimmer geleverd.

Een handoplegger, een magnetiseur, een iriskijker, een psychoscopist die patiënten behandelt en tracht te genezen is en blijft wettelijk een kwakzalver.

DE RECHTER in Leiden heeft zich niet door de correspondentie tussen de kwakzalver en prof. Tenhaeff laten misleiden. Hij veroordeelde de

oude handoplegger, zij het dat de eis van de officier viermaal hoger was.

Hoezeer prof. Tenhaeff op het randje van de wetenschappelijkheid wandelt bleek tijdens een van zijn lezingen. In Goes verklaarde hij volgens een kranteverslag: „Bij de bekende Nederlandse genezer die aan een onderzoek werd onderworpen waren bij de 3500 gevallen géén genezingen te constateren”.

Men zou zo aannemen, dat dit voor een wetenschapsman voldoende aanleiding zou zijn om voortaan niet al te veel waarde te hechten aan deze bovennatuurlijke genezer.

Maar neen, prof. Tenhaeff vervolgt: „In enkele gevallen waren wel verbeteringen van functionele stoornissen tot stand gekomen.”

Zo zwalkt prof. Tenhaeff door de tuin der wetenschap.

Rechters, opgepast!

## 14 NIEUWE ONBEVOEGDEN

DE COMMISSIE voor onderzoek naar paranormale begaafdheid heeft in samenwerking met de Nederlandse werkgroep van paranormale genezers weer een veertiental personen — na gedegen onderzoek — waardig gekeurd officieel beëdigd en gediplomeerd te worden, zo schrijft de Nieuwe Zeister Courant.

Daartoe behoort ook onze plaatsgenoot, de heer W. J. van Petegem, zo maakt de Nieuwe Zeister Courant reclame voor het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

We hopen dat weinig of liefst géén inwoners van Zeist hun gezondheid in de waagschaal stellen door hun lichamelijke klachten voor te leggen aan de heer Van Petegem, die eerst nu „waardig wordt gekeurd beëdigd en gediplomeerd te worden” maar reeds lang, als magnetiseur in het telefoonboek stond.

Als de politie in Zeist attent is, maakt zij een einde aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde door de heer Van Petegem, nu zijn activiteiten zo gevaarlijk in het openbaar worden geëtaleerd.

# „AARDSTRALEN ZIJN VERZINSELS”

aldus dr. ir. C. K. VAN DAALEN.

IN AANSLUITING op de artikelenserie over de wichelroedeloper J. Bron heeft het christelijk-nationaal weekblad DE SPIEGEL nu royaal plaatsruimte afgestaan aan dr. ir. C. K. van Daalen, die zich reeds eerder verdienstelijk maakte bij het onderzoek naar de wetenschappelijke waarde van wichelroedelopers, aardstralen en aardstralenkastjes e.d.

Omdat ook zieken soms sterk wordt aangeraden genezing te zoeken door het gebruik van aardstralenkastjes achten wij het van het hoogste belang de uiteenzetting van dr. ir. Van Daalen hieronder te laten volgen. Plaatsruimte dwingt ons het belangwekkende betoog hier en daar te bekorten. Voor het volledige verslag bevelen wij de lezing van DE SPIEGEL van 17 maart aan.

## Tamme kastanje is voordeliger

IN DE SPIEGEL van 2 dec. jl. onthult Joh. Bron hoe hij zich ontwikkeld heeft tot wichelroedeloper en leverancier van kastjes, waarvan dit weekblad de wondere resultaten heeft medegedeeld.

In „Het Nieuwe Land” van 13-3-'59 schrijft de tuinbouwvakonderwijzer te IJsselmuiden over de resultaten, welke in die omgeving, met de kastjes van Bron werden verkregen: „Al heel wat tuinders hebben na enkele jaren een wonderkastje in hun land te hebben gehad met beschaamde kaken moeten toegeven, dat ze hoge bedragen (duizend gulden voor een kastje met roestige spijkers is heel gewoon) hebben uitgegeven voor een waardeloos houten kastje met wat rommel erin.”

Bron werkte verder met de Almkerker landbouwer A. Verschoor, die beweerde de gave te hebben om mensen te genezen door de hand boven een pijnlijke plek te houden. Tevens was Verschoor wichelroedeloper en verkocht zijn patiënten kastjes, die van Bron afkomstig waren, voor f 340,—, waarvan hij f 40,— ontving en Bron f 300,—. Bij de veroordeling van Verschoor op 17 febr. 1959 stelde kantonrechter te Gorkum, dat Verschoor zich zou onthouden van medewerking aan het plaatsen van kastjes. De officier van justitie uit Dordrecht, Mr. van Renesse, verklaarde, dat hij zich zou beraden of de verkoop van aardstraalkastjes onder oplichting viel.

In het nummer van 10 dec. jl. van De Spiegel schrijft de redactie: „uit het feit, dat Joh. Bron nog steeds niet gerechtelijk is vervolgd, mogen we nu, na 2½ jaar, wel opmerken, dat de kastjeshandel kennelijk van justitiwege niet tot „oplichting” wordt gerekend”. Deze conclusie is niet juist. Om iemand

### WEINIG TEVREDENEN

te kunnen veroordelen wegens oplichting moet bewezen worden, dat hij listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtselen heeft toegepast bij de verkoop. Verschoor had geen enkele reden om zijn mede-kwakzalver Bron hierover aan te klagen en de andere rechtstreekse afnemers van Bron zullen hiervoor weinig hebben gevoeld, meer omdat ze bij teleurstelling, niet hoefden te betalen. Dat de verkoop van kastjes om de genoemde reden gestraft kan worden, moge blijken uit de veroordeling van P.S.W. te Noordbroek, die kastjes van f 1375,— per stuk aan de man bracht, tot 6 maanden gevangenisstraf wegens oplichting door de arr. rechtbank te Groningen.

### 1200 kastjes

Op de vergadering der tuinbouwstudieclub te Loosduinen van 29 april 1959 kwam Bron met de mededeling, dat zijn nieuwe kastjes electronen uitzenden, die dichte lagen in de grond zouden breken en meststoffen activeren. Ir. J. H. Makkink, onderzoeker der Delftse werkgroep, die deskundige is op dit gebied, noemde deze praatjes „onzinnig”. Maar Bron trekt zich ook hiervan niets aan. Volgens De Spiegel zijn reeds 1200 kastjes geplaatst. Aangezien Bron vroeger hoofdzakelijk onder boeren en tuinders werkte, kreeg ik daardoor de indruk, dat het aantal lichtgelovigen onder deze groep bedenkkelijk was gestegen en achte onderzoek naar de verbreiding nodig. Hiermee is niet bedoeld een „wetenschappelijk onderzoek” naar de werking der kastjes van Bron, zoals De Spiegel her-

haaldelijk vermeld heeft. Dit is een misverstand.

Uit de toegezonden nummers van De Spiegel bleek me, dat het aantal tevreden land- en tuinbouwers, dat vermeld wordt, uiterst klein is.

Wanneer we de boerderijen te Wadinxveen, dus in zijn naaste omgeving, buiten beschouwing laten, temeer omdat de redacteuren er niet heen gebracht zijn, dan hoorden we dus in totaal van zes bedrijven, die menen goede gevolgen van de kastjes te ondervinden of dit althans waarschijnlijk achten.

Indien na de plaatsing van een kastje verbetering optreedt, is het de vraag waaraan dit moet worden toegeschreven. Het advies van Bron is niet alleen kastjes te plaatsen, maar tevens kunstmest door compost of ander organische

(vervolg op pag. 4)

### Bureau Vereniging

HET BUREAU van de Vereniging tegen Kwakzalverij is gevestigd ten huize van de directeur, de heer D. H. van den Bosch, „Groot Schuttershoef”, Arnhemseweg 10, Leusden post Amersfoort.

Aan dit bureau zijn alle inlichtingen omtrent de vereniging en de kwakzalverijbestrijding verkrijgbaar.

Directeur Van den Bosch is gaarne bereid verzoeken tot het houden van lezingen over de kwakzalverij te behandelen.

# Een tamme kastanje is voordeliger *(vervolg van pagina 3)*

mest te vervangen, de grond niet te stomen enz.

We mogen niet vergeten dat duizenden land- en tuinbouwers hun bedrijf krachtig opvoeren, waarbij soms compost een rol kan vervullen, maar ook andere maatregelen als regeling van de waterstand, doelmatige rassenkeuze, mede ter voorkoming van ziekten, moderne bemesting, beweiding, voeding, fokmethoden, mechanisatie, aanwezigheid van flinke arbeidskrachten enz. Laten we erop wijzen, dat van Erk in de periode-Bron de steun had van een flinke zoon, die de Middelbare Landbouwschool afgelopen had en dus met de moderne bedrijfsvoering bekend was.

## Patiënten

WE LEZEN VERDER van patiënten, die na plaatsing van een kastje van hun kwaal verlost werden. Wie zich destijds ziek of minder goed gevoelde en een wichelroedeloper raadpleegde, bleek boven een aardstralenbaan te slapen of te werken en als het erg was boven 'n kruising van banen. Een kastje moest dan uitkomst bieden. Er zijn echter tal van bezwaren als pijn, zenuwachtigheid, hartkloppingen, maagpijn, ingewandstoornissen, hoofdpijn, slapeloosheid, astma en andere ademhalingsbezwaren, die kunnen verdwijnen wanneer de sfeer, waarin de betrokkene leeft, rustiger, prettiger wordt, vooruitzichten worden verbeterd, een bedompte behuizing wordt verbouwd (zoals bij Van Erk is geschied), de welvaart stijgt, enz. Voor zover de betrokkene een kastje had geplaatst, schreef de leverancier — en thans ook Bron — de genezing hieraan toe en helaas was en is men blijkbaar nog maar al te gaarne bereid dit te geloven. Er zijn patiënten voor wie het geloof in de genezende werking van het kastje reeds tot beterschap kan bijdragen. Het is echter niet minder goed en veel goedkoper om zijn vertrouwen te schenken aan een tamme kastanje, die in de rechterbroekzak wordt gedragen, of in bed gestopt. Afgezien hier-

van kunnen dergelijke bezwaren ook ongemerkt verdwijnen.

Door mij is verder gevraagd naar de adressen van land- en tuinbouwers in andere delen van ons land, die kastjes voor hun bedrijf van Bron kochten, tevens met de bedoeling hierover bij de betrokken consulenten inlichtingen in te winnen. Hierop kreeg ik geen antwoord. Ik neem aan, mede op grond van wat ik hoorde, dat het aantal gering is en dat het overgrote deel der kastjes voor „genezing” van patiënten is gebruikt.

En nu het verhaal van Van Erk te Berkenwoude.

Van Ir. C. P. Scheepers, Rijkslandbouwconsulent te Rotterdam, vernam ik o.m., dat Van Erk een onrustige, harde werker is, steeds druk met het opvoeren van de opbrengst van zijn bedrijf, maar daarbij meermalen de grenzen overschrijdt met de gevolgen van dien. Hij hield zich lang niet altijd aan de adviezen van de voorlichtingsdienst, maar als er iets fout ging, krijgt de dienst de schuld.

## Octrooi

VAN EEN WONDERE werking der kastjes van Bron is bij nadere beschouwing der gegevens niets gebleken. Bron is een handige koopman, die weet, dat een hoge prijs zijn kastjes interessanter maakt. Zelfs brengt hij ons in de waan, dat, wat de kastjes van f 360,— betreft, er „geld bij moet”. Van zijn octrooiaanvraag horen we niets meer. Gelukkig is de Nederlandse Octrooiraad kritisch ingesteld.

Bron wenst, dat zijn werkwijze aan een onderzoek wordt onderworpen door bevoegde onderzoekers. Wat moeten deze onderzoeken? Of zijn wichelroede gevaarlijke aardstralen aanwezig? We zagen dat dit uitgesloten is. Wanneer de redactie van De Spiegel zelf een onderzoek naar de betrouwbaarheid van zijn wichelroede-aanwijzingen instelt of laat instellen mag zij zich wel bewust zijn van de eisen, die aan die taak worden gesteld.

Indien de wichelroede-aanwijzingen van Bron betrouwbaar blijken, zijn bij het onderzoek fouten gemaakt. Het was een voldoening voor de drie werkgroepen, dat na 1955 de wichelroedeloperij vrijwel eindigde en de kastjes tot de geschiedenis gingen behoren.

Laat ik eindigen met het uitspreken van de hoop, dat het journalistieke succes van deze artikelenreeks de redactie er niet toe moge verleiden zich op andere gebieden der kwakzalverij te bewegen. Het gevaar voor onjuiste interpretatie door het publiek is daarvoor te groot.

C. K. VAN DAALEN

Bilhoven, februari 1962.

## P.S.

Drs. Slootweg van het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek te Lisse schrijft mij: „In antwoord op uw verzoek om inlichtingen over het „Kast-Bron” bij..... te Voorhout kan ik u het volgende mededelen. Het afschermapparaat van Bron is reeds 5 à 6 jaar in gebruik. De firma had in haar land moeilijkheden met een z.g. natte plek, waar op zure grond geen bloembollen te telen waren, grootte van de plek circa 400 m<sup>2</sup>. Van de slechte grond werden regelmatig monsters genomen en de hierop gebaseerde bemestingsadviezen opgevolgd. Uit de bemonsteringen bleek, dat de grond steeds beter werd. Nu levert de plek geen moeilijkheden meer op. (v. D.)

---

### REDACTIE:

Medisch redacteur:

dr R. E. Wierenga, arts, Barchem

Pharm. redacteur:

J. E. Buijer, apotheker, Zwolle

---

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, Arts te Hilversum, Voorzitter; E. Mijnaerds, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-van der Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, Secretaris; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; Mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Dr. H. H. Funke, Arts te Amsterdam; Mr. J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr. H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Oud-Commiss. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr. J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr. G. C. M. van Nijntaten te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie; Dr. J. H. Ligterink, Arts en Apotheker te Amsterdam; Dr. R. E. Wierenga, Arts te Barchem en J. E. Buijer, Apotheker te Zwolle.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50. Adres voor het opgeven van leden en abonneés: Mevr. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.  
Amsterdam

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters ..... f 2.50

Administratie Maandblad:

Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, tel. 02959 - 19114.